

2015/2103(INL)

9.11.2016

STANOVISKO

Výboru pro zaměstnanost a sociální věci

pro Výbor pro právní záležitosti

k občanskoprávní úpravě v oblasti robotiky
(2015/2103(INL))

Navrhovatel: **Ádám Kósa**

(Podnět – článek 46 jednacího řádu)

PA_INL

NÁVRHY

Výbor pro zaměstnanost a sociální věci vyzývá Výbor pro právní záležitosti jako věcně příslušný výbor, aby do svého návrhu usnesení začlenil následující návrhy:

1. Vyzývá Komisi, aby urychleně provedla důkladné posouzení vlivu robotiky na celou řadu různých druhů zaměstnání a na kvalitu a kompetenční profil stávajících pracovních míst a získala informace o nových formách zaměstnání, aby bylo možné co nejpřesněji předvídat, zda zaprvé rozšíření robotů samo o sobě přinese blahobyt a pokrok, pokud k němu dojde v situaci, kdy v rámci tradiční struktury výroby a poskytování služeb už nebude zapotřebí lidská práce, a pokud ano, jaké podmínky kromě materiálního zabezpečení je nutné zajistit k tomu, aby lidé byli i nadále zdraví (ve smyslu duševní a fyzické pohody), šťastní a aktivní, a zda teoretické výhody symbiózy mezi lidmi a stroji účinně přispívají k zajištění dobrých životních podmínek a rozvoje, a z druhého zda mohou právní předpisy a praxe členských států zajistit na měnícím se pracovním trhu sociálně spravedlivý, inkluzivní a udržitelný způsob omezování nerovností, chudoby a sociálního vyloučení a vytvoření prostředí, v němž by všichni lidé měli rovné příležitosti k rozvoji svého talentu, svých dovedností a své individuality;
2. zdůrazňuje, že zatímco dochází k urychlenému rozvoji robotiky a umělé inteligence, je nutné utvářet směr tohoto vývoje a předvídat jeho možné důsledky, pokud jde o politiku zaměstnanosti a sociální politiku, protože rozšířené celosvětové používání robotiky při výrobě zboží a poskytování služeb vede k vyšší produktivitě, které lze dosáhnout s omezenými lidskými zdroji, v důsledku čehož dojde v budoucích deseti letech k úplnému zrušení některých míst a k ohrožení jiných; proto vyzývá Komisi, aby provedla analýzu problémů a možností v oblasti zaměstnanosti a aby vypracovala metodu, která by umožnila sledovat počet a povahu pracovních míst, která zanikla a vznikla v důsledku robotizace a automatizace, a dopad tohoto fenoménu na příjmy, o něž přišly systémy sociálního pojištění; vyzývá dále Komisi, aby pravidelně ve spolupráci se sociálními partnery hodnotila, nakolik by bylo možné omezit počet týdenních, ročních a celoživotních pracovních hodin, aniž by to znamenalo ztrátu příjmů, aby se začala zabývat novými finančními možnostmi budoucích systémů sociální ochrany a aby uvažovala nad tím, jakým způsobem jsou pracovníci zapojeni do své práce a jak by mohly digitální pracovní platformy přispět k rozvíjení vztahů mezi jednotlivci a týmy a k propojení projektů;
3. poukazuje na to, že robotizace vede na jedné straně ke ztrátě velkého počtu pracovních míst a na druhé straně ke ztrátě jednotlivých pracovních míst v mnoha oblastech, že však zvýšení produktivity by se mohlo využít k financování dorovnávání platů;
4. domnívá se, že roboty je nutné navrhovat za pomoci procesů, které zajišťují kontrolu lidí nad nimi a vratnost činnosti robotů, a že vzhledem ke stále větší autonomii robotů by měl být jejich vývoj doprovázen novelizací předpisů týkajících se odpovědnosti za důsledky jejich činnosti nebo nečinnosti; je znepokojen tím, že neexistuje obecný rámec a právní předpisy týkající se automatizace práce v rámci této nové probíhající průmyslové revoluce, a považuje za velmi důležité, aby Unie vymezila právní rámec, který by odpovídal složitosti robotiky a šíři jejích sociálních dopadů; vyzývá proto Komisi, aby navrhla obecnou definici chytrých autonomních robotů a jejich dílčích kategorií na pracovišti a aby uvažovala nad výhodami a nevýhodami povinného

pojištění, které by se vztahovalo na možnou škodu způsobenou roboty a na jejich případné poruchy;

5. zdůrazňuje, že systémy všeobecného a odborného vzdělávání se musejí přizpůsobit změnám profesí a změnám ve způsobu výroby a klást větší důraz na pracovní místa s tvůrčím a měnícím se obsahem, aby byla zachována hodnota lidské práce a aby byly všechny generace vybaveny veškerými nástroji, které potřebují k tomu, aby se mohly ve světě, který se v důsledku robotizace a automatizace neustále mění, co nejlépe připravit na vstup na pracovní trh; poukazuje na to, že dovednosti je nutné využívat flexibilně, a považuje za důležité, aby se v rámci vzdělávacího procesu získávaly dovednosti na celý život a sociální dovednosti; je přesvědčen o tom, že kromě toho, že děti získají ve škole akademické znalosti, musejí se naučit kriticky přemýšlet, aby byly schopny pochybovat a přijímat informovaná rozhodnutí, získat tvůrčí schopnosti, které by jim umožnily realizovat své nápady a získat smysl pro iniciativní jednání, a že celoživotní vzdělávání je nutné získat na základě celoživotní činnosti; poukazuje na zásadní význam digitálních dovedností, protože rychlá automatizace a digitalizace práce a služeb, již jsme dnes svědky, vyžaduje získávání digitálních dovedností a schopností, aby byla zajištěna vysoká míra zaměstnanosti, aby bylo možné bojovat proti rostoucí digitální negramotnosti a s ní spojenému riziku sociálního vyloučení; zdůrazňuje, že zvláštní pozornost je nutné věnovat digitalizaci výuky a využívání robotizace v oblasti vzdělávání a výuky, aniž by docházelo k zanedbávání humanitních oborů, které vychovávají k tvořivosti a vynalézavosti a umožňují lidem získat umělecké a kulturní dovednosti, které jim na měnícím se pracovním trhu umožní zachovat si komparativní výhodu vůči strojům;
6. připouští, že robotika poskytuje značný potenciál z hlediska podpory a usnadnění každodenního života především u lidí se zdravotním postižením a starších lidí a může zásadním způsobem přispět k tomu, aby mohli sami rozhodovat o svém životě a aby se zapojili do pracovního trhu, domnívá se, že je nutné se důkladně zabývat otázkou, jaké předpisy je zapotřebí zavést v oblasti zaměstnanosti s ohledem na pracovní sílu, pokud se v důsledku zdokonalování současných lidských schopností na základě umělých nebo genetických zásahů nebo jejich doplnění objeví lidé s mimořádnými schopnostmi, což povede k podstatné změně významu, pokud jde o pojem „zdravotní postižení“, a osobám, které budou mít přístup k těmto technickým inovacím, nástrojům a zásahům, to poskytne nespornou výhodu, což samozřejmě povede k etickým a morálním otázkám, jimiž bychom se měli důkladně zabývat;
7. zdůrazňuje, že individuální rozhodnutí týkající se toho, zda souhlasit s implantátem, protérou nebo dokonalejší náhradou části těla, nebo zda je odmítnout, nesmí nikdy vést k nevhodnému zacházení s danou osobou nebo k vyhrožování, pokud jde o zaměstnání, vzdělání, zdravotní péči, sociální zabezpečení nebo o další výhody, a poukazuje na to, že možnost rovného a bezbariérového přístupu k novým technologiím musejí mít všichni občané; v této souvislosti upozorňuje na to, že vzhledem k tomu, že lidská důstojnost leží v centru unijního a mezinárodního práva v oblasti lidských práv, je důležité zjistit, jak by bylo možné zajistit, aby osoby, které zatím nejsou považovány za osoby se zdravotním postižením, nebyly ve srovnání s „osobami s rozšířenými schopnostmi“ znevýhodněny stejným způsobem jako osoby s duševním postižením, zda by osoby s duševním postižením nemohly přijímat nezávislá rozhodnutí na základě příslušné podpory při rozhodování, kterou by jim poskytovali roboti, jak je uvedeno

v Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením, a jak by se měla mezi ně rozdělit odpovědnost za toto rozhodování;

8. poukazuje nicméně na to, že s používáním robotů jsou spojena rizika, která je třeba pečlivě zvážit a srovnat s výhodami, jež roboti mohou přinést; je třeba brát v potaz pracovní úrazy způsobené roboty a s nimi související nároky na náhradu škody; ačkoliv robotická technika určená k nošení, například exoskelety, které zajišťují ochranu před pracovními úrazy, mohou zvýšit produktivitu, mohly by vést k vyšším nárokům zaměstnavatelů na pracovníky a tudíž i většímu riziku pracovních úrazů; poukazuje na to, že k tomu musejí přihlídnout mj. tvůrci právních předpisů, zaměstnavatelé, odbory a zaměstnanci ve svých interních předpisech a kolektivních smlouvách a že další rizika spojená s roboty se mohou týkat oblasti zákazu diskriminace, např. pokud by po pohovoru došlo k neúmyslné analýze získaných údajů; konstatuje, že v důsledku používání robotů by mohlo dojít k dalším problémům v oblasti obchodu a ochrany soukromí;
9. zdůrazňuje, že s ohledem na již tak prohlubující se rozdíly ve společnosti, v níž slábne střední třída, je důležité uvědomit si, že rozvoj robotiky může vést k vyšší koncentraci bohatství a vlivu v rukou menšiny;
10. konstatuje, že technický pokrok měl vliv na politiku zaměstnanosti a sociální politiku a že probíhající robotizace zásadně změnila způsob, jakým lidé získávají a poskytují informace, komunikují, stýkají se s ostatními a pracují, přičemž vytváří nové příležitosti, ale i problémy, a otevírá nové možnosti tím, že zřejmě zvyšuje účinnost naší činnosti, vede k úsporám energie a materiálů; poukazuje na to, že zatímco robotika a umělá inteligence nabízí z krátkodobého a střednědobého hlediska skutečné výhody, pokud jde o účinnost a úspory nejen v oblasti výroby a obchodu, ale také v oblastech, v nichž je díky lidské interakci, inteligenci a tvořivosti obtížné dosáhnout automatizace a které proto mohli dosud zajišťovat pouze lidé, jako např. v oblastech, v nichž je někdy zaměstnáno velké množství lidí s nízkou kvalifikací, může existovat riziko, že v oblasti robotiky nebude možné zajistit tolik pracovních míst, kolik jich v oblastech, jako je doprava, logistika a kancelářské práce, podle očekávání zanikne; vyzývá proto Komisi a členské státy, aby ve spolupráci se sociálními partnery a případně s regionálními a místními orgány vypracovaly nové mechanismy ochrany, které by dopovídaly pracovním a kariérním vzorcům, jež vznikly na základě digitalizace a intenzivnějšího využívání robotiky, a aby všem příslušným osobám nabídly vhodné všeobecné a odborné vzdělávání;
11. zdůrazňuje, že v důsledku rozvoje a používání robotiky a umělé inteligence by mohl rozdíl mezi vytvářením a zánikem pracovních míst mít vliv na finanční udržitelnost systémů sociálního zabezpečení, důchodového pojištění a pojištění pro případ nezaměstnanosti fungujících v členských státech, a poukazuje na to, že střednědobý a dlouhodobý pokles zaměstnanosti v důsledku robotizace by mohl být rovněž spojen s rizikem poklesu spotřební kapacity; zdůrazňuje, že většina výhod plynoucích z automatizace a robotizace v oblasti zaměstnanosti by neměla souviset pouze se snižováním nákladů na pracovní sílu, ale i se zvyšováním produktivity v důsledku menší chybovosti, většího objemu produkce a vyšší kvality, bezpečnosti a rychlosti; vyzývá Komisi a členské státy, aby při úpravě regulačního rámce v oblasti robotiky a digitálního hospodářství konzultovaly se sociálními partnery a aby je zapojily

do příslušné diskuze, aby bylo možné zjistit případná pracovní zdravotní a bezpečnostní rizika spojená s technickými inovacemi a přijmout proti nim příslušná opatření, a aby prozkoumaly možnost zřídit před zavedením robotů a využíváním jejich přínosu k obratu podniků systém oznamování, který by sloužil pro účely zdaňování a odvádění příspěvků na sociální zabezpečení;

12. vyzývá Komisi, aby předložila pokyny k přijetí etických a sociálních zásad, jež by doplňovaly budoucí předpisy v oblasti robotiky, a to zejména s cílem stanovit progresivní normy, které by odpovídaly budoucímu technickému rozvoji;
13. poukazuje na tzv. „crowdworking“; vyzývá Komisi, aby prozkoumala tuto novou formu zaměstnání a prostudovala, do jaké míry bude nutné upravit systémy sociálního zabezpečení a platné pracovní právo, aby byla osobám pracujícím formou „crowdworkingu“ zajištěna patřičná ochrana;
14. zdůrazňuje, že ačkoliv není možné brzdit technický pokrok, stávající generace má možnost formovat jeho průběh a má současně i odpovědnost za toto formování, a může tak zajistit, aby byl přínosný pro lidi a celou planetu; domnívá se, že Evropská unie by měla podporovat integrovanou strategii v takových oblastech politiky, jako je sociální zabezpečení, hospodářský růst a technika, aby byla na špici celosvětového rozvoje; vyzývá členské státy a Komisi, aby se podrobně zabývaly důsledky většího používání robotických systémů na pracovní místa v blízké budoucnosti a vytvořily pro tuto situaci právní předpisy, jejichž cílem by bylo zajistit co nejplynulejší technickou transformaci z hlediska zaměstnanců, a je pevně přesvědčen o tom, že je naléhavě nutné odpovědět na otázku, zda budou v důsledku dalšího rozvoje robotiky a méně nákladných řešení existovat zaměstnání, která budou lidé ze zákona moci vykonávat pouze omezeně vzhledem ke škodlivosti práce anebo její nebezpečnosti pro lidské zdraví (jako je tomu u předpisů, které v současnosti platí pro těhotné ženy) nebo z jiných důvodů, a také na otázku, v kterých oblastech lze v zájmu zaručení bezpečnosti a dodržování základních práv, která jsou ohrožena rostoucí automatizací celých průmyslových odvětví, omezit nebo zakázat plnou automatizaci vzhledem k demografickým změnám a udržitelnosti a k nezamýšleným důsledkům pro společnost;
15. domnívá se, že s ohledem na tempo technického rozvoje by naším záměrem mělo být vypracovat v dohledné době právní předpisy pro oblast robotiky; zastává rovněž názor, že právní předpisy by měly splňovat svůj účel, aby bylo možné reagovat na vědeckotechnický rozvoj; domnívá se, že je nezbytné předvídat rozvoj nových odvětví ekonomiky, která by mohla vzniknout na základě dalšího rozvoje robotiky a umělé inteligence; poukazuje však na to, že roboti nejsou jen pracovním nástrojem, ale stále častěji jednají v rámci výroby zboží a poskytování služeb samostatně, a proto vyzývá k vytvoření komplexních ochranných systémů, které by zajistily řádnou ochranu bezpečnosti a zdraví pracovníků, kteří pracují společně s roboty a jinými formami umělé inteligence, a k vypracování předpisů týkajících se odpovědnosti, které by zajistily, že se budou škody způsobené autonomními roboty vyřizovat ve prospěch zaměstnanců; vyzývá EU a členské státy, aby vybízely k co nejrychlejšímu zahájení strukturovaného veřejného dialogu o důsledcích rozvoje těchto technologií, a vyzývá subjekty podílející se na výzkumu v oblasti robotiky a umělé inteligence, aby k předmětu svého zkoumání přistupovaly kriticky a poskytovaly konstruktivní podněty pro veřejný dialog;

16. zdůrazňuje, že veškerá zpracovatelská činnost prováděná robotickými systémy a systémy umělé inteligence musí být v naprostém souladu s právními předpisy Unie o ochraně údajů a musí zajišťovat ochranu soukromí jednak na základě konstrukčního návrhu a jednak na základě standardních zásad této ochrany;
17. poukazuje na to, že robotizace přináší výbornou příležitost zavést do Unie opět výrobní průmysl, a vytvořit tak nové pracovní příležitosti, zejména pro pracovníky s nízkou kvalifikací;
18. domnívá se, že používání robotů ve výrobě s sebou nese závažné otázky týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovišti; poukazuje na to, že na jedné straně může robotizace snížit fyzickou zátěž pracovníků, ale na druhé straně může vést k vyšší psychické zátěži s ohledem na větší odpovědnost jednotlivce v rámci složitějších výrobních procesů; vyzývá Komisi a její agentury, zejména Evropskou agenturu pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, aby prozkoumaly vliv digitalizace, robotiky a umělé inteligence na psychickou zátěž a aby navrhly, jak proti tomuto problému bojovat; žádá, aby zaměstnanci měli vždy možnost aktivně se podílet na utváření svého pracovního prostředí a aby byli do řešení této problematiky na každé úrovni zapojeni sociální partneři a odbory;
19. poukazuje na vědecké studie, které zjistily, že při pokusech o vytvoření právní úpravy v oblasti využívání robotů se objevují čtyři hlavní problémy: prostor pro vlastní uvážení, pokud jde o platformy a výrobce podílející se na vývoji a výzkumu umělé inteligence, který nemusí být regulátorům vždy zjevný, rozptýlenost, k níž dochází, když systémy umělé inteligence vyvíjejí týmy výzkumných pracovníků, které nespojuje stejná organizace ani jurisdikce a navíc ani zeměpisná blízkost, vlastní uvážení souvisí s tím, že v systémech umělé inteligence by se mohla vyskytnout celá řada zvláštních, samostatných a již existujících hardwarových i softwarových komponentů, poukazuje na to, že je možné, že až do chvíle, kdy jsou všechny tyto komponenty spojeny, nemusí být zřejmé, jaký to bude mít výsledek, což může znamenat, že způsob fungování systémů umělé inteligence je méně transparentní než dříve používané technologie; podotýká, že to může pro regulátory představovat problém, neboť není dostatečně jasné, jaké problémy mohou takové systémy způsobovat a jak takové problémy řešit.

**VÝSLEDEK KONEČNÉHO HLASOVÁNÍ
VE VÝBORU POŽÁDANÉM O STANOVISKO**

Datum přijetí	8.11.2016
Výsledek konečného hlasování	+: 36 -: 7 0: 9
Členové přítomní při konečném hlasování	Laura Agea, Guillaume Balas, Brando Benifei, Vilija Blinkevičiūtė, Enrique Calvet Chambon, David Casa, Ole Christensen, Martina Dlabajová, Lampros Fountoulis, Arne Gericke, Sergio Gutiérrez Prieto, Marian Harkin, Danuta Jazłowiecka, Agnes Jongerius, Rina Ronja Kari, Jan Keller, Ādám Kósa, Jean Lambert, Patrick Le Hyaric, Jeroen Lenaers, Verónica Lope Fontagné, Javi López, Morten Løkkegaard, Thomas Mann, Dominique Martin, Anthea McIntyre, Joëlle Mélin, Elisabeth Morin-Chartier, Emilian Pavel, João Pimenta Lopes, Georgi Pirinski, Marek Plura, Terry Reintke, Sofia Ribeiro, Maria João Rodrigues, Claude Rolin, Sven Schulze, Siôn Simon, Jutta Steinruck, Yana Toom, Renate Weber, Tatjana Źdanoka, Jana Źitňanská
Náhradníci přítomní při konečném hlasování	Daniela Aiuto, Georges Bach, Amjad Bashir, Heinz K. Becker, Csaba Sógor, Helga Stevens, Neoklis Sylikiotis, Flavio Zanonato
Náhradníci (čl. 200 odst. 2) přítomní při konečném hlasování	David Coburn